



Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Pars I. De Testamentis, Codicillis, & ultimis voluntatibus. Pars II. De Hærede, & Hæreditate. Pars III. De Legitima Trebellianica, & aliis Detractionibus

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1690

Disc. XXIX. Tudertina testamenti de Aptis. De testamento condito per mulierem sine solemnitatibus à Statuto requisitis, an valeat, ubi est inter liberos; Et quatenus sic, an substineatur quoad ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74043](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74043)

Quæstio autem, an ea, quæ in testamentis ad pias causas disposita sunt, procedant, ubi pia causa, non directè, ac immediatè, sed obliquè, ac mediatè vocata est, percutit casum, in quo adhuc pendeat conditio, aded ut agatur de intermedio commodo personæ privatæ, explendè deductis per *Bellon. jun. conf. 84. n. 34. & seqq. Add. ad Buvatt. decis. 475. & sub iii. de legitim. & detraction. secus autè ubi jam factus est casus, unde propterea jus piæ causæ remanet certum, ac immediatum, ex relatis in dicta hujus causæ decis. 150. par. 12. recen. num. 26.*

TVDERTINA
TESTAMENTI DE APTIS
AD PETITIONEM
HIPPOLYTÆ DE APTIS.

Responsum pro veritate.

De testamento condito per mulierem sine solemnitatibus à Statuto requisitis, an valeat, ubi est inter liberos; Et quatenus sic, an substineatur quoad substitutiones, & onera; Et quid ubi mulier est forensis sequens domicilium viri, ubi tale Statutum viget; Et an juramentum, vel renunciatio Statuti aliquid operetur.

SUMMARIUM.

- 1 **F** Acti Series.
- 2 De Statuto Tudertino super forma testandi.
- 3 An valeant Statuta restringentia libertatem testandi.
- 4 Distinguitur an Statutum exigat solam præsentiam, & ubi exigat etiam consensum.
- 5 Mulier forensis acquirit civilitatem viri.
- 6 Statutum prohibens testari mulieribus quando conveniat forensi nupta in loco Statuti.
- 7 Contrarium verius, & num. 14.
- 8 Quando appellatione civium veniant etiam civis fidei.
- 9 De casu mixto non veniente sub dicto Statuto.
- 10 An Statutum capiat actus juratos.
- 11 Quod non capiat testamentum gestum in loco exempli pro.
- 12 Testamentum inter liberos non subjacet tali Statuto.
- 13 Testamenta bene, & prudenter ordinata non subjacent his Statutis.
- 14 De conclusione de qua num. 6. & 7. & de cautela adhibenda.

D I S C. XXIX.

Comitissa Todeschina de Mariscianis Urbevetana, dissoluto primo matrimonio, per mortem Pauli Ranerii Perulini, ex eo superstitite Ludovico unico filio, secundas contraxit nuptias cum Comite Tiberio de Aphis de Civitate Tuderti, ubi cum viro tunc vi-

vente domicilium habens, testamentum condidit, in quo relicto jure institutionis dicto Ludovico primi matrimonii filio quibusdam bonis in territorio Perusino existentibus, hæredes universales instituit filios masculos ex hoc secundo matrimonio procreandos, quibus non natis, vel defectis, instituit Hyppolytam, & Violantem filias ex eodem secundo matrimonio procreatas, eum substitutione, Vel ad favorem filiorum, seu unius earum, Vel ad favorem dicti Ludovici (cum facti nota præsupponeret onus substitutionis, sed non exprimeret ad cujus favorem); Sequuta verò morte testatrix in statu viduitatis ob dicti secundi viri prædecessum, nullis ex isto superstitis masculis, præfatæ Hippolyta, & Violantes, se simpliciter matris hæredes enuanciantes, nulla facta mentione, an essent ex testamento, vel ab intestato, hæreditatem diviserunt.

Cum autem per Statutum Tudertinum *rubr. 54. distinct. 2. & in novis Reformationibus rub. 22.* disponatur sub decreto irritanti, ut mulier non possit facere contractus, testamentum, vel codicillos, absque certis ibi præscriptis solemnitatibus, sine quibus (prævia renunciatione dicto Statuto, adhibitoque juramento) istud testamentum conditum fuit; Hinc dubitatum fuit, an ob hujusmodi solemnitatum defectum illud corrueret, aded ut testatrix ab intestato potius defuncta censenda esset; Atque super hoc pro veritate consultus, respondi, ut sequitur.

Sentio difficultatem contra prætendentem testamenti invaliditatem; Quidquid enim sit de quaestione, an hujusmodi Statuta ut potè adimantia, vel restringentia testandi libertatem valeant, nec ne, super quo puncto *Rota in Viterbien. hæreditatis 4. Martii 1641. coram Ghislerio, impress. decis. num. 5. & sequen. par. 9. recen.* sequi visa est opinionem tenentium, quod non valeant, deinde verò sub die 18. Martii 1642. coram eodem, declarando ex aliis fundamentis testamentum validum, remansit anceps in hoc articulo, quem indecisum reliquit.

Attamen admittendo etiam tanquam veriozem alteram opinionem, quam censo in isto Statuto ex ejus circumstantiis probabiliozem, dum non exigit viri, vel conjunctorum consensum, ut exigit Statutum Viterbiense, de quo agitur in allegatis decisionibus, sed solum præsentiam, idè quæ cessat præcipua ratio dubitandi, aded ut intret *conf. 88. Angelii, & sequacium*, de quibus in allegatis decisionibus, cum per hanc distinctionem de facili videatur locus esse conciliationi, ut habetur in *Spoletana testamenti disc. sequen.*

Adhuc cessare videtur hujusmodi statutariæ dispositionis applicatio, dum testatrix non est Tudertina, sed Urbevetana, ideoque nimium dubitari potest de illius comprehensione; Licet enim pro ratione dubitandi dici posset, quod mulier forensis translata ad patriam viri, istius domiciliaria efficiatur, atque civilitatem acquirat, quam etiam in statu viduitatis retinet, ex iis, quæ antiquioribus allegatis plenè habentur apud *Gabr. conf. 29. lib. 2. Altograd. conf. 97. lib. 1. Surd. decis. 330. post. 4. volum. consil. ex num. 9. Thef. decis. 123. Rovis. decis. 75. & super pragm. 1. de cessione bonorum num. 5. Demarin. resol. 22. lib. 1.*

Et in individuo consimilis Statuti Affinatis prohibentis mulieri testari sine certa solemnitate, ut conveniat etiam mulieri origine Perusina, quæ nupta sit viro Affinensi *Bald. conf. 139. lib. 5.*; Et de

de muliere Tudertina nupta extrâ patriam, ut testetur juxta formam juris communis, & non subiaceat huic Statuto Tudertino, eo quia sequitur forum viri, ac efficitur, civis patriæ viri *idem Bald. conf. 418. lib. 4.* Et de muliere Spoletana nupta extrâ patriam, quod non subjacet illi Statuto plenè *Ciroch. discept. 21. num. 8. & sequ.*

In contrarium tamen stare videtur magis communis opinio, ut scilicet exceptis concernentibus obsequia maritalia, nec non forum, ac judicialia, remaneat civis propriæ patriæ activè, & passivè, tam in favorabilibus, quàm in odiosis; Ut in specie factiōnis testamenti est magistratris *decis. Franchi 546. Galeor. lib. 2. controv. 30. num. 42. & sequen.* (ubi materiam satis benè perstringit) *Cyriac. controvers. 292. Gratian. discept. 886 per tot.* ubi in specie hujusmodi Statutorum præscribentium solemnitates testamentorum mulierum, ut mulier retineat civilitatem naturalem; Atque hanc veriorē multis allegatis dixit *Rot. apud Merlin. decis. 828. num. 14. & sequen. & apud Roias decis. 157. num. 9. cum sequen.* Id eodè; cum agatur de Statuto odioso & tali, quod factis de ejus validitate dubitari potest ut supra, hinc probabilius videtur, ut hæc ficta civilitas, quæ per matrimonium acquiritur, non sit operativa quoad hanc subjectionem.

Clarius quia in novis reformationibus *rubr. 22.* agendo in mulieribus ita contrahere, vel testari prohibitis, dicitur *per mulieres de Civitate, vel Comitatu Tuderti*, quæ verba significare videntur, veram, ac propriam civilitatem naturalem, non autem fictam, ob receptam traditionem *Bartol. in l. Imperatores §. Item rescriptum finaliss. ad municip.* quod Aliud est dicere *Perusinum*, Aliud verò de *Perusio*; Primo enim casu venit etiam civis fictus, & qui per affectionem effectus sit civis *Perusinus*, secus autem in secundo, quia intelligitur de vero cive.

Et augetur difficultas ob casum mixtum probabilis sub Statuto non comprehensum, dum hæc est mulier *Urbeveterana* nupta primo loco viro *Perusino*, ex quo habebat filium *Perusinum* superstitem, & deindè secundo loco nupsit *Tudertino*, unde si testamentum non valeret, præjudicaretur primo filio *Perusino*, ut ponderatur (licet ad alium effectum) in allegatis decisionibus coram *Merlino, & Roias.*

Quando autem casus hanc solam haberet difficultatem, tunc forsan induceret ad consulendum, ut tentaretur alea, Verum alix quoque concurrunt difficultates, quæ ubi etiam singulariter, & de perse, essent superabiles, attamen simul junctæ magnum inferre videntur timorem, adeo ut non de facili assensum præbere valeam hujusmodi provincie assumendæ.

Alia siquidem difficultas est, quod testamentum est juramento munitum; Quicquid enim sit de irrevocabilitate, & an juramentum reddere possit irrevocabilem ultimam voluntatem de sui natura revocabilem; Nihilominus quoad effugiendam subjectionem Statuti secularis, receptum est, ut actus jurati sub hujusmodi Statutis non veniant, absque expressa illorum derogatione, cum tunc quamvis sint *Papalia*, vel *Apostolica* auctoritate confirmata, non veniant actus jurati ratione voluntatis; Quando verò habetur mentio specialis, tunc intrat inspectio, an ad sit confirmatio *Apostolica* in forma specifica propter defectum potestatis; Sive altera inspectio, an Statutum tollat juramentum per indirectum, præsumendo actum dolo, vel metu extortum, ex iis, quæ habentur apud *Burati, & ad Discursus in congressu pro veritate.*

den. decis. 44. & 422. Marefcott. lib. 1. var. cap. 62. Gabr. conf. 127. lib. 1. & sub tit. de dote disc. 143. & pluries sub tit. de alienat. & contract.

Et in simili, de testamento facto in Ecclesia, seu loco exempto à jurisdictione laici stantentis, ut non subiaceat hujusmodi Statuto habetur in allegata *Viterbien. hereditatis coram Ghislerio*, super quo nihil firmo.

Tertia difficultas est, quod agitur de testamento inter liberos, in quo desumendo regulam à jure communi, nimium dubitari potest, ut dicto Statuto non subiaceat ex motivatis apud *Gratian. discept. 219. numero 1. cum & decis. 206. numero 1. cum sequen.* Et licet *num. 5. dubiet ex Gabr. conf. 1. num. 8. lib. 1.* Nihilominus probabilior videtur contraria opinio, ut in terminis consimilis Statuti Spoletani, *Ciroch. dista discept. 21. num. 1. & sequen.* cum in testamentis inter liberos absit omnis fraus, & suspicio, ideoque exemptio à solemnitatibus non provenit ex privilegio, seu jure speciali, sed potius ex ratione generali exemptiva à rigore juris positivi, adeo ut solum jus naturale spectetur, solaque probatio naturalis sufficiat, cum in effectu non videatur dispositio, sed distributio inter eos, quibus bona parentum naturaliter debita sunt; Et licet hæc ratio non conveniat quoad ea, quæ sint eisdem filii onerosa, & odibilia, ubi scilicet ipsi filii, cum substitutionibus, vel legatis onerantur ad favorem extraneorum, ex iis, quæ habentur ad materiam in duobus discursibus præceden. attamen hæc difficultas cessat in præfenti, dum substitutio concepta supponitur ad favorem filiorum, vel liberorum, unde adhuc eadem viget ratio.

Quarta difficultas est, quod cum hujusmodi Statuta habeant pro ratione muliebrem fragilitatem, ob quam sine præfentia virorum, vel conjunctorum, de facili seductionibus, ac fraudibus subiectæ sunt; Hinc proindè intelligenda veniunt in testamentis, aliisque dispositionibus parum rationabilibus, atque de seductione, vel fraude suspectis, qualis est casus *Angeli conf. 88.* ubi avia, excluso nepote ex filio, extraneum instituerat, cum similibus; Secus autem ubi mulier, prudenter, benèque ordinatè, ac laudabiliter ad favorem filiorum disposuit, adjiciendo substitutiones ad favorem ejusdem sanguinis, ac liberorum cum prudenti distributione bonorum, dando primo filio *Perusino* bona in eo territorio existentia, & in reliquis bonis existentibus in territorio *Tudertino* vocando prius filios masculos, deindè verò subsidiariè feminas; Ideoque non obstante hujusmodi defectu, tanquam à cessante ratione Statuti, dispositio sublineri debet, ut cæteris allegatis firmavit *Rota in allegata Viterbien. hereditatis 4. Martii 1641. coram Ghislerio decis. 9. part. 9. recen. in fine, & in eadem 1. Iulii 1643. coram Verospio, decis. 193. num. penult. & fin. eadem par. 90. & in altera 18. Martii 1642. coram eod. Ghislerio non impressa.*

Et his accedit acceptatio, saltim tacita, & implicita testamenti facta per dictas filias institutas; Licet enim iste solus actus de per se consideratus non esset magni momenti, Tum quia in divisione non exprimitur, an maternam hereditatem agnoverint ex testamento, vel ab intestato; Tum etiam quia juxta hodiè receptam propositionem, non de facili, præsertim in mulieribus, inducitur approbatio actus invalidi absque explicita scientia nullitatis tam facti, quam juris, Attamen est circumstantia, quæ quamdam malam faciem inducere videtur; Ideoque non agitur de unica difficultate forsan superabilis, sed de multis, quæ insimul junctæ suadere videntur,

De LUCA
de
testamentis
et
civitate

videntur, ut potius timendum, quam sperandum sit.
 14 In hoc autem proposito mulieris nuptæ extrâ patriam, an scilicet remaneat subdita huic Statuto restrictivo libertatis testandi, quod sit in ejus patria, non autem in domicilio viri, cum tunc cessent dictæ rationes, ac potius retorqueantur; Contrarium in facti contingentia pluries consultus credidi; Ad majorem tamen cautelam (ubi præsertim factum diuturni domicilii afflitteret), consului, ut ipsa mulier expressè declararet animum, quem habuit deferendi naturalem patriam, atque contrahendi verum domicilium in patria viri, quoniam rei veritate, ac facti assilente, ista declaratio in coadjuvationem dispositionis legalis nimium conferre videtur, cum hæc materia pendeat ab animo, ut *subiis. de præminent.* ad hanc materiam civilitatis pluries.

ditatem hujusmodi Statutorum circa testamenta mulierum.

- 12 Ubi Statutum exigit interventum proximiorum, non sufficit, si interveniant remotiores, & n. 15.
- 13 Legatarius an dicatur ita intercessatus, quod non debeat intervenire tanquam proximior.
- 14 Legatarius est idocens testis in testamento.
- 15 Declaratur conclusio, de qua num. 12.
- 16 An dictorum Statutorum solemnitas cesset, ubi imminet periculum mortis testantis.
- 17 Statuta unius loci interpretari possunt cum Statutis locorum adjacentium.
- 18 An cesset hujusmodi Statutorum forma, ubi agitur de testamento prudenter, & bene ordinato.

DISC. XXX.

SPOLETANA
TESTAMENTI

PRO

SALVATORE FONTANA

CUM

MODESTA PERSICA.

Discursus pro veritate.

De Statuto prohibente mulieri, vel alteri, testamenti factionem absque certis solemnitatibus, an, & quando valeat; Et quatenus sic, quando dicatur ei satisfactum, sive absque interventu solemnitatum, testamentum sustineatur. Et an ille, cujus præsentia, vel consensus requiritur, possit sibi ipsi auctorari.

SUMMARIUM.

- 1 Acti series.
- 2 Quod consulentibus non sit deferendum.
- 3 Quomodo motiva per judicantem consideranda sint.
- 4 De questione, an valeant Statuta prohibentia mulieribus facultatem testandi sine aliquorum consensu, vel interventu.
- 5 Datur modus, quomodo dicta questio decidenda sit cum casuum distinctione, & an testamenta sint permitienda, vel prohibenda.
- 6 De Statuto prohibente mulieri habenti filios, nè ad aliorum favorem, quam ipsorum disponere possit.
- 7 De Statuto prohibente conjungi testari ad favorem alterius conjugis, remissive.
- 8 De validitate Statuti exigentis in testamentum nedum præsentiam, sed etiam consensum.
- 9 Quando in Statutis conditis à Civitate recognoscite Superiorem, requiratur conformatio in forma specifica, vel sufficiat in forma communi.
- 10 Civitates subditæ non possunt condere Statuta contra jus.
- 11 Deratione, cui innitatur opinio volentium vali-

Disponente Statuto Civitatis Spoleti, ut nulla mulier testari possit sine præsentia sui viri, patris, & filiorum puberum majorum 14. annis existentium in loco, seu istis deficientibus, sine præsentia duorum Proximiorum, usque ad tertium gradum, Cum Victoria Persica, patre, ac filiis destituta, testamentum condidisset, cum præsentia viri, & duorum conjunctorum, quorum unus in secundo gradu conjunctus erat, alter verò secundo, & tertio, neglecto altero, qui in secundo æquali, & sic proximior erat, in quo testamento factis pluribus legatis plis, & prophanis, uno præsertim dicto neglecto consobrino, hæredem instituit Salvatorem virum; Hinc orta est controversia in partibus super hujusmodi testamenti validitate, atque utraque parte Advocatos curiæ consulentibus, duo ex senioribus, primique ordinis, requisiti per Modestam testatricis sororem ab intestato venientem, ad requirementis oportunitatem pro invaliditate responderunt, Alter verò pariter senior, ac primi ordinis, Et ego (semper omnium minimus), requisiti pro parte Salvatoris hæredis instituti, pro validitate respondimus; (Atque hinc arguendo ex præsentibus ad præterita, facile edocemur, quantum Consulentibus sciendum sit, & quam manifestus error sit judicantium, ita simpliciter, in sola eorum auctoritate judicium proferre.)

In tres autem inspectiones questio hinc indè distincta fuit, ob tria separata motiva, quæ, ego præsertim, qui sui primus in scribendo, deducebam, ex quibus unius subsistentia sufficiebat, multò magis omnibus infimul ponderatis, ut unum in alterius corroboracionem deserviat; A judicantibus enim satis attendendus videtur concursus plurium motivorum ad eundem finem tendentium, atque ad invicem se confoventium, quoniam ubi singula non sufficerent, sæpius tamen unita juvant, ut frequens habemus super interpretandis, vel defumendis ambiguis morientium, vel contrahentium voluntatibus; Et in his terminis specialibus prædicatum habemus in *Viterbien. hereditatis 4. Martii 1641. & 28. Martii 1642. coram Ghislerio, & in eadem 1. Junii 1643. coram Verospio, quarum prima, & tertia sunt impress. decis. 9. & 193. par. 6. recen.*

Prima inspectio erat, super hujusmodi Statutorum validitate in genere, necnon super validitate istius in specie, ob qualitatem Apostolicæ confirmationis, quæ ex hac parte supponebatur in forma communi; Altera verò, an Statuto prædicto, satisfactum esset cum interventu dictorum proximiorum, quorum unus erat remotior, non obstantes preteru proximioris utpotè legatarii, ac intercessatis; Et tertia demum, an ubi etiam dictus interventus omni-